

Η Συνταγματική Οικοδόμηση της Ευρώπης και η Θέση της Ελλάδας

Ευάγγελος Βενιζέλος

Αντιπρόεδρος της Κυβέρνησης και Υπουργός Εξωτερικών

Κύριε Πρόεδρε, κύριε Πρόεδρε του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κυρίες και κύριοι Δικαστές, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, θέλω να συγχαρώ όσους συνέλαβαν την ιδέα και ανέλαβαν την ευθύνη να διοργανώσουν τη σημερινή εκδήλωση, τη χθεσινή και σημερινή συνάντηση, ονομαστικά τις κ.κ. Πρεβεδούρου και Παπαδοπούλου και τον Καθηγητή κ. Γώγο.

Χαίρομαι γιατί το Υπουργείο των Εξωτερικών είχε την τιμή και την ευκαιρία να θέσει υπό την αιγίδα του τη συνάντηση αυτή και, κυρίως, χαίρομαι γιατί βρίσκομαι εδώ υπό τρεις ιδιότητες.

Πρώτον, βρίσκομαι ως φίλος του Καθηγητή Βασίλη Σκουρή, με τον οποίο μας συνδέει μια αδιατάρακτη πολύ βαθιά φιλία για παραπάνω από τριάντα χρόνια.

Δεύτερον, βρίσκομαι εδώ ως εκπρόσωπος της Ελληνικής Δημοκρατίας, στο όνομα της οποίας θέλω να δηλώσω πόσο υπερήφανοι νιώθουμε για τον Καθηγητή Βασίλη Σκουρή, Έλληνα Δικαστή και Πρόεδρο του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, πολλές φορές εκλεγέντα με την ψήφο των συναδέλφων του αξιοκρατικά και όχι στο πλαίσιο μιας εναλλαγής των κρατών μελών. Ο Καθηγητής Βασίλης Σκουρής κατέχει το σημαντικότερο διεθνές νομικό αξίωμα που κατέλαβε ποτέ Έλληνας και αυτό τον εγγράφει στην ιστορία και των ευρωπαϊκών θεσμών και της ελληνικής νομικής επιστήμης.

Και, βεβαίως, τρίτον, βρίσκομαι εδώ υπό την ιδιότητα του Προέδρου του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης το εξάμηνο αυτό, άρα, ως εκπρόσωπος ενός άλλου θεσμικού οργάνου της Ένωσης. Θέλω, συνεπώς, στο όνομα του Συμβουλίου, να συγχαρώ και να ευχαριστήσω τον Πρόεδρο του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τον τρόπο με τον οποίο ασκεί, με διακριτικότητα και αποτελεσματικότητα, με υψηλή θεσμική και ευρωπαϊκή συνείδηση, το λειτούργημά του, συμβάλλοντας στην οικοδόμηση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Κάτι το οποίο δεν είναι ούτε εύκολο, ούτε αυτονόητο, γιατί απαιτεί αίσθηση των συσχετισμών και μια ικανότητα να διαχειρίζεται τα θέματα όχι μόνο θεσμικά αλλά και πολιτικά, πρακτικά, και αυτό

φαίνεται στην εντυπωσιακή ενίσχυση της αποτελεσματικότητας του Δικαστηρίου, που είναι ο πυλώνας της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, ο πραγματικός εγγυητής και θεματοφύλακας της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, παρότι υφέρπει πάντα μια διαμάχη με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε σχέση με το ποιος είναι ο πρώτος και ουσιαστικός θεματοφύλακας.

Κυρίες και κύριοι, δεν ξέρω αν θα ανταποκριθώ στον τίτλο της εισήγησης όπως τον εξήγγειλε το πρόγραμμα και τον επανέλαβε ο Πρόεδρος της συνάντησης, ο Καθηγητής Αντώνης Μανιτάκης, αλλά θα μου επιτρέψετε να σας μεταφέρω πολύ σύντομα τις πολιτικές και –θα μου επιτρέψετε να πω– ιστορικές εμπειρίες μου από τον τρόπο λειτουργίας του ευρωπαϊκού οικοδομήματος και τα μεγάλα ερωτήματα που απειλούν την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.

Η κρίση που έγινε αντιληπτή διά γυμνού οφθαλμού παγκοσμίως από το 2008 και μετά, στην πέρα μεριά του Ατλαντικού αρχικά, μια κρίση που ξεκίνησε ως κρίση του χρηματοπιστωτικού συστήματος, μετεξελίχθηκε σε κρίση δημοσιονομική, μια κρίση δημοσιονομική που τροφοδότησε μια νέα χρηματοοικονομική κρίση και ούτω καθ' εξής, η κρίση λοιπόν αυτή έθεσε σε πολύ βαριά δοκιμασία το ευρωπαϊκό θεσμικό οικοδόμημα και τη διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, ακόμη και μετά τη δύσκολη εμπειρία του ατελέσφορου ευρωπαϊκού Συντάγματος, ακόμη και μετά το σημείο συμβιβασμού που αποτυπώνει η Συνθήκη της Λισσαβόνας, η Ευρωπαϊκή Ένωση λοιπόν, αλλά και η Ευρωζώνη ως η πιο προωθημένη μορφή ενισχυμένης συνεργασίας κρατών μελών, είναι δυο θεσμικές οντότητες που έχουν διαμορφωθεί για φυσιολογικές συνθήκες θερμοκρασίας και πιέσεως.

Διέπονται μέχρι τώρα από μια γραμμική αντίληψη για την εξέλιξη της ιστορίας, που ειδικά για την ευρωπαϊκή ήπειρο θα πηγαίνει από το καλό στο καλύτερο, θα διασφαλίζει και θα επαυξάνει το κεκτημένο, χωρίς κανέναν κίνδυνο παλινδρόμησης και αμφισβήτησης. Αυτή η εφησυχασμένη καντιανή αντίληψη της ευρωπαϊκής ιστορίας αποτυπώνεται στο θεσμικό οικοδόμημα και της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 28, τώρα, και της Ευρωζώνης.

Έχει πολλή μεγάλη σημασία να αντιληφθούμε ότι τα τελευταία χρόνια όλα αυτά, είτε το παραδέχονται οι θεσμικοί παράγοντες της Ευρωπαϊκής Ένωσης είτε όχι, τέθηκαν υπό αμφισβήτηση.

Τέθηκε υπό αμφισβήτηση το ίδιο το θεσμικό οικοδόμημα, ο ρόλος των οργάνων. Το γεγονός ότι οι ισχυρές ευρωπαϊκές Κυβερνήσεις και πρωτίστως η Κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας αμφισβήτησε ρητά την ικανότητα και την αποτελεσματικότητα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να αντιλαμβάνεται τα πράγματα, να προειδοποιεί και να επεμβαίνει εγκαίρως για να αποτρέψει την εξέλιξη της

κρίσης, οδήγησε σε θεσμικά υβρίδια που θέτουν εν αμφιβόλω την καθαρότητα της περιγραφής που κάνει η Συνθήκη της Λισσαβόνας για τα όργανα και τις αρμοδιότητές τους.

Στην πραγματικότητα τέθηκε ένα πολύ σοβαρό ζήτημα συνολικής πολιτικής νομιμοποίησης του θεσμικού οικοδομήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε σχέση με τις κοινωνίες και τους λαούς, άρα με τους πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Τι σημαίνει «τρίκα», τι σημαίνει το γεγονός ότι το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, ένας διεθνής Οργανισμός κατασκευασμένος εκ γενετής για να αντιμετωπίσει χρηματοοικονομικές και δημοσιονομικές κρίσεις των υπό ανάπτυξη χωρών του Τρίτου Κόσμου εγκαθίσταται στην καρδιά της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωζώνης, όχι επειδή διαθέτει κεφάλαια, αλλά επειδή διαθέτει τεχνογνωσία; Αντιλαμβάνεστε τι αμφισβήτηση εμπεριέχει αυτή η απόφαση για τον ρόλο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ακόμη και για τον ρόλο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, που είναι το μόνο όργανο το οποίο θεσμικά δεν βασίζεται, έστω τυπικά, στην αρχή της θεσμικής ισοτιμίας των κρατών μελών, αλλά βασίζεται στην παραδοχή του διαφορετικού συντελεστή βάρους και επιρροής με βάση τον όγκο του ΑΕΠ κάθε χώρας.

Έχει πολλή μεγάλη σημασία να πούμε ότι στην πραγματικότητα η κρίση έθεσε περιορισμούς, για να μην πω ότι έθεσε εκποδών αυτή καθαυτή την κοινοτική μέθοδο λήψης των αποφάσεων και ανέδειξε τη διακυβερνητική πραγματικότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Γιατί υπάρχουν πάγια εθνικά συμφέροντα, που δεν μεταβάλλονται με τη ροή των εκλογικών κύκλων και την εναλλαγή των Κυβερνήσεων, και γιατί αυτή η πραγματικότητα των εθνικών συσχετισμών υπαγορεύει την πραγματικότητα του ευρωπαϊκού οικοδομήματος ακόμη και στις λεπτομέρειές του.

Μπορούμε να αντιληφθούμε τη σχέση ανάμεσα στον Πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και τον Διοικητή της Ομοσπονδιακής Κεντρικής Τράπεζας της Γερμανίας; Έτσι πρέπει να αντιληφθούμε και τη σχέση ανάμεσα στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την αναμονή των αποφάσεων του Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου της Γερμανίας για μεγάλα βήματα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, όπως ο μηχανισμός ευρωπαϊκής σταθερότητας ESM, ο διάδοχος του EFSF.

Η πρόσφατη απόφαση της Καρλσρούης ήταν εξαιρετικά ανακουφιστική για το γεγονός ότι δεν τέθηκε εν αμφιβόλω η ύπαρξη του ευρωπαϊκού μηχανισμού σταθερότητας. Μα, ο ευρωπαϊκός μηχανισμός σταθερότητας είναι η καρδιά της Ευρωζώνης, η καρδιά της νομισματικής και χρηματοοικονομικής λειτουργίας όλου του συστήματος. Κανένα πρόγραμμα παρέμβασης για τη διατήρηση της δημοσιονομικής και χρηματοοικονομικής τάξης και σταθερότητας στην Ευρώπη δεν μπορεί να λειτουργήσει χωρίς τον ESM και χωρίς τη συνεργασία ανάμεσα στο ESM και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Κανένας μηχανισμός παρέμβασης.

Επιτρέψτε μου εδώ να ανοίξω μια μικρή παρένθεση και να πω ότι είδα στο πρόγραμμα της χθεσινής μέρας της συνάντησης μια έντονη θεωρητική ενασχόληση με τη νομολογία της κρίσης, με το συνταγματικό Δίκαιο της κρίσης, που έχει αντιμετωπιστεί ως ζήτημα και από το Συμβούλιο της Επικρατείας και από το Ελεγκτικό Συνέδριο, θα δούμε πώς θα εξελιχθεί αυτή η νομολογία. Θα παρακαλούσα όσοι ασχολούνται με τα θέματα αυτά να λάβουν υπόψη τους κάτι, το οποίο δεν έχει ακουστεί: το συνταγματικό Δίκαιο και το ευρωπαϊκό κοινοτικό Δίκαιο της ασύντακτης χρεοκοπίας.

Πώς θα είχε τοποθετηθεί ο ευρωπαίος Δικαστής, ο κοινοτικός Δικαστής, ο εθνικός συνταγματικός Δικαστής, ο τακτικός Δικαστής, ελέγχοντας τη συνταγματικότητα των νόμων, εάν η χώρα δεν είχε καταφέρει να μείνει στο ευρώ; Εάν το τραπεζικό σύστημα δεν είχε διατηρηθεί αλώβητο, εάν οι καταθέσεις είχαν εκμηδενιστεί, εάν δεν είχαμε λεφτά να πληρώσουμε από το δημόσιο Ταμείο για καμία σύνταξη και για κανένα μισθό;

Γιατί, με τι συγκρίνουμε; Συγκρίνουμε με το προ της κρίσης καθεστώς, για να δούμε αν οι περιορισμοί είναι συνταγματικώς ανεκτοί με βάση την έννοια του γενικού συμφέροντος, δηλαδή του συμφέροντος της εθνικής οικονομίας; Και γιατί δεν κάνουμε μια προσομοίωση για να δούμε, αυτό το κόστος της προσαρμογής τι προσέφερε; Πώς έμεινε η χώρα σε αυτό το καθεστώς;

Ποια θα ήταν η απάντηση του νομικού, του δικαστή, του επιστήμονα, εάν είχε καταρρεύσει όλο το οικοδόμημα; Αν οι άνθρωποι ήταν μπροστά στα ταμεία των τραπεζών για να αποσύρουν τις καταθέσεις, που δεν θα έβρισκαν, γιατί οι καταθέσεις έχουν γίνει δάνεια, τα οποία είναι σε καθυστέρηση, είναι μη εξυπηρετούμενα. Τι θα συνέβαινε αν ο συνταξιούχος δεν μπορούσε να πάρει τη σύνταξή του, ή ο ανάπηρος το προνοιακό του επίδομα, γιατί το Ταμείο δεν θα είχε τη δυνατότητα λόγω ενός γιγαντιαίου πρωτογενούς ελλείμματος 25 δις το 2009 να καταβάλλει οτιδήποτε.

Αυτό το συνταγματικό Δίκαιο της ασύντακτης χρεοκοπίας είναι το σημείο αναφοράς και η βάση σύγκρισης. Αυτό είναι που ξέρει πάρα πολύ καλά η Ευρωπαϊκή Ένωση. Είναι αυτό που ξέρει πάρα πολύ καλά κάθε ένας που εκπροσωπεί ένα θεσμικό όργανο της Ευρωπαϊκής Ένωσης όταν λέει ότι πρέπει να έχουμε ως προτεραιότητα τώρα να ολοκληρώσουμε την τραπεζική Ένωση, να εμβαθύνουμε τους μηχανισμούς χρηματοοικονομικής διακυβέρνησης της Ένωσης και της Ευρωζώνης, άρα κυρίως τραπεζική Ένωση, άρα ενιαίος μηχανισμός επιτήρησης, ενιαίος μηχανισμός εξυγίανσης και –το τονίζουμε εμείς ως Ελληνική Προεδρία του εξαμήνου αυτού– ενιαίος μηχανισμός εγγύησης των καταθέσεων. Όχι στη βάση μιας Οδηγίας που εναρμονίζει τα εθνικά συστήματα, αλλά στη βάση είτε ενός κανονισμού είτε μιας διακυβερνητικής συμφωνίας, που εγκαθιδρύει ευρωπαϊκό μηχανισμό. Αλλά ο

ευρωπαϊκός μηχανισμός μας φέρνει πάντα αντιμέτωπους με το μεγάλο ερώτημα: «Ποιος πληρώνει για ποιον».

Έρχομαι λοιπόν να σας πω ότι η θεσμική πραγματικότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωζώνης, αυτή που καλείται εν τέλει να αντιμετωπίσει το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το Γενικό Δικαστήριο στο επίπεδό του καθημερινά, είναι μια πολλαπλά διχασμένη Ευρώπη.

Και το ουσιαστικό ερώτημα που τίθεται δύο μήνες πριν από τις επόμενες ευρωπαϊκές εκλογές είναι εάν μπορούμε να ξαναενώσουμε μια πολλαπλά διχασμένη Ευρώπη. Γιατί εάν δεν απαντήσουμε θετικά στο ερώτημα αυτό, αν δηλαδή μπορεί να ξαναενωθεί η Ευρώπη, τότε μας λείπει η θεμελιώδης ιστορική βάση του ευρωπαϊκού εγχειρήματος.

Γιατί είναι πολλαπλά διχασμένη η Ευρώπη; Γιατί η Ευρώπη βασίζεται σε μια αρχή που είναι πολύ σημαντική, αλλά είναι δυστυχώς εικονική, την αρχή της θεσμικής ισοτιμίας.

Αυτή που τη στερούμεθα εμείς τώρα ως Ελλάδα, αλλά στην πραγματικότητα η διάκριση είναι πάντα ανάμεσα σε καθαρούς πληρωτές και καθαρούς λήπτες, η διάκριση είναι πάντα ανάμεσα σε δανειστές και δανειζόμενους, η διάκριση είναι ανάμεσα σε δημοσιονομικά ενάρετους –πάρα πολύ λίγους, λιγότερους από πέντε– και δημοσιονομικά «φαύλους» ή άσωτους, ανάμεσα σε ανταγωνιστικούς και μη ανταγωνιστικούς. Και, να προχωρήσω, ανάμεσα σε αυτούς που πληρώνουν φτηνή ενέργεια και έχουν χαμηλά επιτόκια για να δανείζουν τις επιχειρήσεις τους και αυτούς που πληρώνουν ακριβή ενέργεια και έχουν ακριβά επιτόκια για τις επιχειρήσεις τους, ανάμεσα σε αυτούς που είναι κράτη μέλη του NATO και αυτούς που είναι ουδέτεροι ή δήθεν ουδέτεροι, αυτούς που κάνουν χρήση της πυρηνικής ενέργειας, έστω για ειρηνικούς σκοπούς, και αυτούς που δεν κάνουν χρήση της πυρηνικής ενέργειας, αυτούς που είναι μόνιμα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας, που είναι μόνο δύο, και όλους τους άλλους, αλλά αυτοί οι δυο μιλάνε πριν από την Ύπατη Εκπρόσωπο στις διεθνείς συναντήσεις, σε αυτούς που μετέχουν στους G-7 ή στους G-20 και στους άλλους που δεν μετέχουν, σε αυτούς που είναι νότιοι και σε αυτούς που είναι βόρειοι, σε αυτούς που είναι μεσογειακοί και αυτούς που ανήκουν στην ενδοχώρα και πάντα σε αυτούς που είναι μικροί, μεσαίοι και μεγάλοι, όχι μόνο πληθυσμιακά, αλλά πρωτίστως οικονομικά και πολιτικά. Γιατί η εθνική ισχύς, άρα και ο βαθμός επιρροής στα ευρωπαϊκά πράγματα, επηρεάζεται από πολλούς παράγοντες που συντίθενται και συμψηφίζονται.

Υπάρχει μια κρίση του ευρωπαϊκού μοντέλου, του ευρωπαϊκού κεκτημένου στο σύνολό του. Γιατί υπάρχει κρίση στο επίπεδο ευημερίας πάνω στο οποίο βασίζεται η ιδέα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Υπάρχει κρίση του ευρωπαϊκού κοινωνικού

μοντέλου, δημογραφική και δημοσιονομική. Γιατί υπάρχει κρίση πληθυσμιακή και κρίση του ευρωπαϊκού μοντέλου παραγωγής και ανταγωνιστικότητας. Δεν είναι το κέντρο του κόσμου η Ευρώπη. Η Ευρώπη και ως ήπειρος και ως Ευρωπαϊκή Ένωση μικραίνει πληθυσμιακά και περιορίζει την επιρροή της ανταγωνιστικά στη διεθνή οικονομία.

Υπάρχει πολύ σοβαρό πρόβλημα με τα επίπεδα απασχόλησης, και όχι μόνο σε χώρες όπως η Ελλάδα ή η Ισπανία ή η Πορτογαλία. Υπάρχει πρόβλημα δημοκρατίας και αξιών, τίποτε δεν είναι αυτονόητο. Και υπάρχει πρόβλημα σε σχέση με το επίπεδο του πλουραλισμού και της ανεκτικότητας όχι εκεί που νομίζαμε παλιά, δηλαδή σε κάθε είδους αντίληψη που είναι πολιτική, κοινωνική, σεξουαλική, θρησκευτική, αλλά στην οικονομική σκέψη.

Δεν υπάρχει στην πραγματικότητα πλουραλισμός σε σχέση με την οικονομική στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Υπάρχουν σκέψεις, οι οποίες είναι "παρίες", υπάρχουν σχολές σκέψης, που είναι στην πραγματικότητα απαγορευμένες και απαξιωμένες. Αυτό είναι το μεγάλο πρόβλημα. Υπάρχει σοβαρό πρόβλημα πολιτικού πλουραλισμού στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Και γι' αυτό αρχίζουμε τώρα μια συζήτηση επί Ελληνικής Προεδρίας, σε συνεργασία με την Επιτροπή, για τον μηχανισμό ελέγχου της τήρησης των αξιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όχι επειδή θέλουμε ένα άλλο θεσμικό όργανο, αλλά επειδή πρέπει να ξαναμιλήσουμε για τις αξίες.

Και πρέπει να σας πω ότι υπάρχει σε διακυβερνητικό επίπεδο πολύ μεγάλη αντίδραση στις πρωτοβουλίες να ελέγχονται οι αξίες, όχι μια αντίδραση τύπου Ουγγαρίας, ούτε μια αντίδραση που μπορεί να υπάρχει σε κάθε χώρα όταν δημοσιεύεται μια έκθεση για το επίπεδο σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως αυτή που δημοσιεύει το State Department κάθε χρονιά, αλλά επειδή βρισκόμαστε αντιμέτωποι όλοι μας στο Συμβούλιο με το ερώτημα: μήπως πράγματι δεν είμαστε επαρκώς ειλικρινείς και ουσιαστικοί και βαθυστόχαστοι όταν μιλάμε για τις αξίες της Ένωσης; Υπάρχει μια Ευρώπη των αξιών;

Γιατί τώρα πρέπει να μιλήσουμε πρωτίστως για την ύφεση, να ξεπεράσουμε την ύφεση και τη στασιμότητα, να διαφύγουμε τον κίνδυνο του αποπληθωρισμού, να αντιμετωπίσουμε το ζήτημα της ανεργίας και ιδίως της ανεργίας των νέων, να ξεφύγουμε από το φάσμα της περιβόητης creditless και jobless ανάπτυξης, ανάπτυξης με παρθενογένεση χωρίς πιστώσεις – υπάρχει μείωση της πραγματικής πιστωτικής επέκτασης στην Ευρωπαϊκή Ένωση και χωρίς προοπτική δημιουργίας θέσεων εργασίας. Με 6 δις εργαλείο για τους νέους δεν μπορείς να κάνεις τίποτε, 6 δις χρειάζεται μόνο η Ελλάδα, όχι η Ευρωπαϊκή Ένωση ως τέτοια. Και φυσικά υπάρχει κρίση ανταγωνιστικότητας, για την οποία μιλήσαμε.

Και πάνω σε όλα αυτά, τη στιγμή που μπαίνουμε στην τελική ευθεία αυτού του προβληματισμού, έρχεται η κρίση στην Ουκρανία. Η κρίση στην Ουκρανία είναι κρίση της ιστορικής συνείδησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε σχέση με το αν υπάρχει ως πολιτική οντότητα ή όχι. Πώς μπορείς να είσαι πολιτική οντότητα όταν δεν έχεις πολιτική ασφάλειας και άμυνας; Μα, το πρόβλημα της ευρωπαϊκής ασφάλειας και της ευρωπαϊκής άμυνας είναι πρόβλημα ευρωατλαντικό εκατό χρόνια, από τα μέσα του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, όταν πήρε τις μεγάλες του αποφάσεις ο Πρόεδρος Wilson πριν από την πρώτη μεγάλη παρέμβαση των Αμερικανών στον Μεγάλο Πόλεμο, που είναι ο πρώτος πόλεμος, όχι ο δεύτερος, και ποτέ δεν έπαψε να είναι παρούσα εδώ η άλλη πλευρά του Ατλαντικού.

Γιατί είναι πάντα ευρωατλαντικό πρόβλημα, φυσικά, η κρίση ασφάλειας και το βλέπουμε αυτό πολύ καθαρά στην υπόθεση της Ουκρανίας, το βλέπουμε στα όρια της κοινής εξωτερικής πολιτικής, το βλέπουμε στα όρια της κοινής πολιτικής ασφάλειας και άμυνας, στη σχέση μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του ΝΑΤΟ, όπου ειρήσθω εν παρόδω επελέγη τώρα τέως Πρωθυπουργός μη μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως Γενικός Γραμματέας.

Άρα, έχουμε να αντιμετωπίσουμε ένα σύνθετο πρόβλημα. Ο ευρωσκεπτικισμός είναι μια πραγματικότητα, που δεν είναι κλασικού χαρακτήρα πλέον. Οι συντηρητικοί εθνικιστές ή οι δήθεν ριζοσπάστες της παραδοσιακής Αριστεράς, που αναζητούν στο εθνικό κράτος το όχημα προστασίας γιατί δεν τους αρέσει ο προστατευτισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κατάλαβαν κάποια στιγμή μέσα από τη διαπραγμάτευση στο επίπεδο του Παγκοσμίου Οργανισμού Εμπορίου ότι η σχέση ανάμεσα στα κράτη μέλη και την Ευρωπαϊκή Ένωση είναι στην πραγματικότητα ένα ερώτημα σε σχέση με το πού υψώνεις τα τείχη προστασίας. Αν τα υψώνεις στο επίπεδο του εθνικού κράτους και της εθνικής αγοράς, ή στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της ευρωπαϊκής περιφερειακής αγοράς.

Αλλά ο ΠΟΕ δεν μπορεί να το αποδεχτεί αυτό. Σε παγκόσμιο επίπεδο, στη μεγάλη διαπραγμάτευση για την ευρωατλαντική συμφωνία εγγύησης των επενδύσεων δεν μπορεί αυτό να γίνει δεκτό. Άρα υπάρχει μια πραγματική οικονομική και εμπορική βάση, η οποία ξαναθέτει επί τάπητος το ίδιο ερώτημα. Και βλέποντας την αποτυχία της Ευρωπαϊκής Ένωσης να λειτουργήσει προστατευτικά στο επίπεδο της παγκόσμιας διαπραγμάτευσης, ή, έστω, της ευρωατλαντικής διαπραγμάτευσης, έρχονται να αναζητήσουν τη λύση ξανά στα εθνικά κρατικά στεγανά. Αυτό όμως είναι ο πυρήνας όλου του προβλήματος, μας φέρνει αντιμέτωπους με το γενετικό ερώτημα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Πρέπει να απαντήσουμε σε όλες τις μορφές ευρωσκεπτικισμού. Πρέπει να ξαναανακαλύψουμε την ευρωπαϊκή ιδέα, τις ευρωπαϊκές αξίες, τον λόγο ύπαρξης

της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Έχει πολλή μεγάλη σημασία ότι τώρα ανοίγει μια συζήτηση για όλα αυτά. Η συζήτηση δεν ανοίγει “άκομψα”, όπως συμβαίνει με το βρετανικό παράδειγμα, που θέτει σε αμφιβολία τις θεμελιώδεις ελευθερίες της Ένωσης σε σχέση με τα νέα, τα σχετικώς νέα κράτη μέλη, όπως είναι η Βουλγαρία και η Ρουμανία. Ανοίγει τώρα το ζήτημα με σημείο εισόδου τη συζήτηση για την αρχή της επικουρικότητας.

Είχαμε την ευκαιρία την προηγούμενη εβδομάδα στο γεύμα του Συμβουλίου Γενικών Υποθέσεων με τη συμμετοχή του Προέδρου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, του κ. Van Rompuy, να συζητήσουμε για το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο που έγινε, το εαρινό, αλλά στην πραγματικότητα να συζητήσουμε για την αρχή της επικουρικότητας.

Οι απόψεις των κρατών μελών για την αρχή της επικουρικότητας υπερβαίνουν κατά πολύ το σχετικό πρωτόκολλο. Στην πραγματικότητα θέτουν επί τάπητος το ερώτημα: «λιγότερη ή περισσότερη Ευρώπη;» Η απάντηση είναι: «Ναι, αλλού λιγότερη, αλλού περισσότερη».

Στην πραγματικότητα αυτό που τίθεται στο στόχαστρο είναι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Ο κανονιστικός και νομοθετικός πληθωρισμός, η υπερρύθμιση, η αδυναμία να αντιληφθεί η Ευρωπαϊκή Επιτροπή το τι συμβαίνει στο εσωτερικό κάθε κράτους μέλους. Δεν είμαστε μόνο εμείς που αντιμετωπίζουμε εσωτερικό πρόβλημα λόγω των σχέσεών μας με την τρόικα και καταβάλλουμε εσωτερικό πολιτικό κόστος τεράστιο επειδή πρέπει να έχουμε μια συμφωνία με τους πιστωτές. Αυτό συμβαίνει παντού. Συμβαίνει σε χώρες, οι οποίες είναι έξω από το δικό μας ορίζοντα τον «ερευνητικό», όπως συμβαίνει στην Ολλανδία για παράδειγμα πάρα πολύ έντονα.

Άρα έχει πάρα πολλή μεγάλη σημασία να δούμε ότι ανοίγει συνολικά αυτή η συζήτηση. Η συζήτηση δεν είναι μόνον μια συζήτηση για το μέλλον των προσώπων και για τη λειτουργία των θεσμών, δεν θα συζητήσουμε μόνον για το ποιος θα είναι ο νέος Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με βάση τη Συνθήκη της Λισσαβόνας, για το ποιος θα είναι ο νέος Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και ο νέος Υπατος Εκπρόσωπος. Στην πραγματικότητα θα συζητήσουμε για όλα όσα προανέφερα, γιατί αν δεν συζητήσουμε για όλα αυτά, δεν θα έχουμε δώσει απάντηση στο μεγάλο θέμα που είναι αν μπορεί να ενωθεί ξανά η Ευρώπη.

Προσέξτε, η Ευρώπη παραμένει στο ελάχιστο σημείο διατήρησης. Γιατί όλοι αντιλαμβάνονται ότι το κόστος της διάλυσης είναι τεράστιο, είναι ιστορικό, γιατί κανείς δεν θέλει να διαλυθεί η Ευρωπαϊκή Ένωση. Ακόμη και αυτοί που λένε ότι «πρέπει να ωθήσουμε στη διάλυσή της την Ευρωζώνη», δεν θέτουν υπό αμφισβήτηση την Ευρωπαϊκή Ένωση. Αλλά κανείς δεν θέτει το σύνολο της ημερήσιας διάταξης με ευθύ τρόπο. Όλα μπαίνουν με έναν τρόπο αποσπασματικό, μερικό.

Είναι πολύ σημαντικό ότι συγκροτήθηκε η Επιτροπή Monti για την επανεξέταση των ιδίων πόρων, αλλά αν η εντολή είναι να δούμε αν οι ίδιοι πόροι θα είναι από το 0,90 έως το 1,10% του κοινοτικού ΑΕΠ, δεν δίνουμε μια απάντηση στο πρόβλημα της αναδιανομής και των διαρθρωτικών ταμείων.

Υπήρξε κάποτε η ελπίδα ότι ο FTT, ο φόρος για τις χρηματοοικονομικές συναλλαγές, θα δώσει ίδιους πόρους. Μα ήδη αυτό είναι μια υπόθεση 11 μόνο κρατών και είναι προφανές ότι όλοι οι άλλοι γελάνε εις βάρος μας, όταν συζητάμε γι' αυτό, διότι σου λένε: «Εντάξει, θα γίνουμε εμείς το μεγάλο κέντρο των χρηματοοικονομικών συναλλαγών μέσα και από τις συμφωνίες αποφυγής της διπλής φορολογίας που υπάρχουν».

Δεν μπορεί να μιλήσει κανείς σοβαρά για ουσιαστικούς μηχανισμούς αναδιανομής – ποιου πράγματος αναδιανομή; Αφού είναι πεπερασμένοι ήδη οι πόροι. Άρα, το πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο στην πραγματικότητα είναι κάτι που αφορά τα κράτη μέλη στο μέτρο που μας αφορά το νέο ΕΣΠΑ. Ναι, είναι πάρα πολύ σημαντικό, αλλά είναι ως εδώ. Δεν υπάρχει τίποτε παραπάνω από αυτό.

Άρα πρέπει να ανοίξουμε ξανά όλη τη συζήτηση. Πρέπει να ανοίξουμε ξανά όλη τη συζήτηση για την οριστική υπέρβαση της δημοσιονομικής κρίσης, της κρίσης δημοσίου χρέους που υπάρχει στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Δεν μπορούμε να ανεχόμαστε την προσβλητική συζήτηση που λέει: «η Ελλάδα είναι το επίκεντρο της κρίσης δημοσίου χρέους στην Ευρώπη», γιατί σε απόλυτους αριθμούς το δικό μας χρέος είναι 320 δις, ενώ τα τρία μεγαλύτερα κράτη της Ευρωζώνης έχουν σε απόλυτους αριθμούς 7 τρις δημόσιο χρέος.

Το ελληνικό δημόσιο χρέος είναι κατά 87%, όπως έχουμε πει κατ' επανάληψη, εκτός αγοράς, είναι στα χέρια μη επιθετικών, μη κερδοσκοπικών θεσμικών φορέων. Είναι ένα "αθώο" χρέος. Μπορεί να διαρρυθμιστεί και να εξυπηρετείται αενάως χωρίς κανένα πρόβλημα, είναι, υπό την έννοια αυτή, απολύτως βιώσιμο με παραμετρικές αλλαγές που παρατείνουν την περίοδο χάριτος όταν λήξει. Με βάση το ετήσιο κόστος εξυπηρέτησης. Όμως έχετε δει τι γίνεται σε επίπεδο Ε.Ε. με τους απόλυτους αριθμούς; Γιατί οι απόλυτοι αριθμοί αποτυπώνουν την απόλυτη χρηματοδοτική ανάγκη για την αναχρηματοδότηση, όχι για την εξυπηρέτηση, για την αναχρηματοδότηση όλου του όγκου του χρέους της Ευρωζώνης.

Άρα έχει πάρα πολλή μεγάλη σημασία να ανοίξει κάποια στιγμή αυτή η συζήτηση. Κανείς δεν δέχεται να ανοίξει η συζήτηση αυτή και είναι λογικό. Γιατί να δεχτεί ο Φινλανδός και το Κοινοβούλιό του να αναλάβει στο έλλειμμα του ή στο χρέος του τον κίνδυνο της αμοιβαιοποίησης του χρέους, όπως λέγεται, όπως και αν το δει κανείς.

Αλλά ακόμη κι αν δεν μιλάμε για ίδια επιτόκια, ακόμη κι αν μιλάμε για εσωτερικά spreads, τα οποία θα καθορίζονται με βάση τον καλύτερο που είναι η Γερμανία, έχει πολλή μεγάλη σημασία το πώς διαπραγματεύεσαι και το πώς τα αντιμετωπίζεις όλα αυτά.

Άρα, στην πραγματικότητα, όλα ανοίγουν τώρα και όλα κρίνονται τώρα. Θα μου πείτε: «Όταν δικάζει το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχει την υποχρέωση να έχει υπόψη του όλα αυτά τα πράγματα; Τη θεσμική και πολιτική πραγματικότητα; Τις αγωνίες; Τους κινδύνους; Όταν δικάζει ο Έλληνας ακυρωτικός δικαστής, έχει την υποχρέωση να έχει υπόψη του τι θα συνέβαινε εάν ένα βράδυ στο υπόγειο ενός ξενοδοχείου στο Βρότλαβ της Πολωνίας η Ελλάδα είχε πειστεί να φύγει από το ευρώ και ο Υπουργός Οικονομικών της Ελλάδας είχε ενδώσει στον εκβιασμό, τι θα συνέβαινε;» Και ναι και όχι.

Τυπικώς, δικονομικώς αναρωτιέμαι κι εγώ με ποιον τρόπο. Μα δεν είναι αυτά κοινά τοις πάσι; Δεν είναι τα συμφραζόμενα της ζωής μας; Ο νομικός σκέφτεται και ο δικαστής δικάζει εντός των συμφραζομένων της ιστορίας.

Ο Καθηγητής Βασίλης Σκουρής σίγουρα. Γιατί οι σπουδές του, η καλλιέργειά του, η ποιότητα του χαρακτήρα του και η ευφυΐα του, πρωτίστως, του επιτρέπουν να κατανοήσει τα συμφραζόμενα μέσα στα οποία κινείται ο ίδιος ως Πρόεδρος και το Δικαστήριο του οποίου προεδρεύει, ως σημαντικός συντελεστής ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης μέσα σε μια ήπειρο που βρίσκεται σε κρίση και σε ένα θεσμικό σύστημα που πρέπει να ξαναανακαλύψει τον λόγο ύπαρξής του.

Σας ευχαριστώ πολύ».